

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Abstrakt dizertační práce

Téma dizertační práce:

**Právo Sharia, zejména islámské bankovníctví ve vztazích
s mezinárodním prvkem**

Autor: JUDr. Ivana Hrdličková

Školitelka: Prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc.

Praha, únor 2012

Klíčová slova:

Islámské právo, finanční služby, bankovní obchody, mezinárodní právo, mudáraba, murábaha, mušáraka, idžara, volba práva, halal, gharar, ribá, maisir, sukuk, salam, istisna, fiqh, šarí'a, smlouva.

Disertační práce na téma Islámské právo, zejména islámské bankovníctví, ve vztazích s mezinárodním prvkem, se zabývá aktuálním oborem islámského práva, jeho principy a fungováním. Islám ani islámské právo samo o sobě není právním systémem, který by zavazoval jakýkoli stát nebo byl platný na určitém území. Ve státech, kde převažuje muslimská populace, je však právní systém do určité, větší či menší míry, na islámském právu založen. Zejména vzhledem k velké migraci obyvatel také islámské právo stále intenzivněji a nevyhnutelněji zasahuje do práva mezinárodního. Právní úprava mezinárodního práva soukromého za podmínek zákonem stanovených vede k použití zahraničního právního řádu. Lze se tak setkat s právní úpravou, založenou na islámském právu, a to i v oblasti smluvního práva a závazků. V obchodních smlouvách, jejichž jednou stranou jsou subjekty ze zemí, kde je islámské právo zdrojem legislativy, může dojít k volbě práva (v souladu s článkem 3 Nařízení Řím I), jehož základ tvoří právo islámské. Rozsudek britského soudu ve věci *Shamil Bank of Bahrain versus Beximco Pharmaceutical Ltd* z roku 2004, který se zabýval otázkou platné a možné volby práva a případného konfliktu britského práva a islámské šarí'i ve smlouvě o poskytnutí finančních služeb, a je podrobně rozebrán ve třetí kapitole práce, v britském právu považovaný za precedent, byl mimo jiné impulsem pro mezinárodní odbornou právní veřejnost, aby se zaměřila na otázku přípustnosti volby práva ve smlouvách, uzavíraných v islámských finančních vztazích a aby podporovala vzdělávání v oblasti islámského finančního práva. Praxe ukazuje, že rozvíjející se globální ekonomika, obchod a poskytování služeb, včetně těch finančních, vyžadují také znalosti islámských finančních principů. V řadě západních zemí jsou tyto stále více vyhledávaným studijním oborem na univerzitách a mnoho světových renomovaných advokátních kanceláří nabízí svým klientům služby v oblasti islámských bankovních obchodů a finančních služeb.

Cílem práce je přispět zejména k poznání principů islámského práva v oblasti finančních služeb a bankovních obchodů, neboť v českém jazyce je zřetelná absence odborné literatury na dané téma. Znalost islámských finančních principů pro poskytování finančních služeb a bankovních obchodů přitom může být velmi přínosná i pro české obchodníky, společnosti zahraničního obchodu, daňové poradce, advokáty.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol, z nich každá se člení na podkapitoly. Při zpracování práce byla použita zejména metoda analýzy a komparace.

První kapitola pojednává obecně o islámském právu, vymezuje pojem a zdroje, objasňuje normy islámského práva včetně praktických příkladů, historii a vývoj islámského práva, vysvětlení rozdílů pojmů šari'a a fiqh i školy islámské právní jurisprudence, otázku tradic a rigidity či možné flexibility islámského práva.

Druhá kapitola se zaměřuje na islámské finanční služby z hlediska jejich teoretických principů, objasňuje pojmy, na základě kterých islámské finance fungují a představuje produkty islámských finančních služeb a bankovních obchodů. Objasňuje též pojem a principy islámského pojišťovnictví. Na praktických příkladech jsou vysvětleny rozdíly mezi jednotlivými typy islámských finančních produktů, užívaných v současné praxi.

Třetí kapitola se věnuje islámským bankovním obchodům v dnešním světě, jejich praktickou realizací, jednak v islámských zemích i v zemích neislámských, zejména evropských. Uvádí se příklad švédské banky JAK, která není islámskou bankou, ale funguje na podobných principech, jako banky islámské a nabízí bezúročné produkty. Jsou zde popsány mezinárodní islámské finanční instituce a dále praxe zemí, kde je nejvíce rozšířeno poskytování islámských finančních služeb, a to jak zemí islámských (zejména Malajsie, země Perského zálivu a Blízkého východu, Pákistán a další), tak neislámských (zejména Velká Británie, Lucembursko, Francie, Německo, Švýcarsko), které se staly nebo stávají centry pro poskytování islámských finančních služeb.

Poslední kapitola vymezuje rozdíly mezi islámskými a konvenčními finančními službami, zabývá se jejich efektivitou, možnou alternativní rolí islámských bankovních obchodů zejména v době ekonomické krize. Ze srovnávací studie, vypracované

Mezinárodním měnovým fondem, citované ve čtvrté kapitole, vyplývá, že islámské finanční instituce jsou ve srovnání s těmi konvenčními odolnějšími, stabilnějšími a pružnějšími pro překonání globální ekonomické krize. Stabilita investovaných prostředků vedle slibně se rozvíjejícího halal průmyslu ve všech oblastech, včetně poskytování služeb, je důvodem, proč se islámské finanční služby a bankovní obchody rozvíjejí ve velké míře též v zemích s minoritní muslimskou populací. Následování víry tak není zdaleka jediným důvodem, proč k rozvoji islámských financí dochází. Možnost přílivu zahraničního kapitálu a investic z muslimských zemí, které disponují určitým potenciálem, uchycení se na celosvětovém globálním trhu, rozšíření oblastí exportu výrobků a služeb do muslimských zemí, je jedním z důvodů rozšiřování halal, tedy islámským právem povoleného, obchodu, a motivací pro mnoho podnikatelů k rozvoji islámských obchodů a služeb. Halal průmysl dnes zahrnuje potravinářský průmysl, farmaceutické výrobky, oděvní průmysl, zpracování kůží a přírodních produktů, různé druhy služeb, například turistické, zejména však finanční. Skutečnost, že tato oblast přitahuje obchodníky, bankéře a finanční odborníky z řad nemuslimů, svědčí o tom, že v islámském finančním právu a obchodě jde o víc, než o následování víry. Poslední kapitola nastiňuje i možné teoretické předpoklady pro fungování obdobné verze finančních služeb v České republice z právních hledisek.

Práce byla zpracována jak na základě teoretických poznatků, tak i praktických zjištění s přihlédnutím k praxi dnešních islámských finančních institucí, s využitím poznatků z odborných konferencí a seminářů a stáží.

V příloze jsou uvedeny vzory smluv o islámských finančních produktech mudáraba, murábaha a idžara, poskytované Asian Finance Bank Berhad v Malajsii.